

PDF publikácia

ZÁSOBNÍK TVORIVÝCH VÝTVARNÝCH AKTIVÍT

Upozornenie pre užívateľa tejto publikácie:

Elektronická verzia publikácie podlieha rovnakým pravidlám užívania ako tlačená. Všetky práva sú vyhradené. Všetky práva, najmä právo na titul (názov), licenčné právo a priemyselné ochranné práva majú na základe výhradného oprávnenia udeleného licenčnou zmluvou vydavateľstvá INFRA, s. r. o. a INFRA Slovakia, s. r. o. a sú chránené autorským zákonom.

Žiadna časť nesmie byť reprodukováná a šírená bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa. Ďalšie šírenie publikácie či jej častí inej osobe je v rozpore s autorským zákonom.

INFRA Slovakia, s. r. o. vydavateľstvo
J. Hollého 875, 908 73 Veľké Leváre
infra@kafomet.sk, www.infraslovakia.sk

© **INFRA Slovakia, s. r. o., 2020**

Všetky práva vyhradené.

Vydanie prvé.

Táto pdf-publikácia obsahuje príspevky, ktoré pôvodne vyšli v tlačenej publikácii KAUCING pre MŠ a aktualizáciách.

OBSAH

UAK-008/6	Tvoríme ako umelci	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	rok
UAK-009/4	Trvalé bydlisko: Zem - chráňme si ju	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	rok
UAK-011/4	Jarné tvorivé upratovanie	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	jar
UAK-015/4	Ó, šaty...	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	rok
UAK-020/4	Zimné radovánky	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	zima
UAK-024/4	Rozkvitnutá krajina	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	jar
UAK-027/6	Portrét alebo kreslím kolo guľaté...	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	rok
UAK-035/4	Ponožkoví kamaráti	PaedDr. Martina Pavlikánová, PhD.	rok

infr

Slovakia

a skúsenosťami. Informácie sú triedené podľa abstraktných kritérií, preto sú deti schopné cez umenie získať omnoho viac informácií ako cez iné médiá. Prírodnou cestou a nenásilným spôsobom vzdelávania prostredníctvom umenia získavajú nové poznanie a súčasne sa rozvíja ich emocionalita a predstavivosť.

- **Umenie ako prostriedok komunikácie.** Obraz alebo iný umelecký artefakt/objekt je formou komunikácie. Vzdelávanie prostredníctvom umenia podnecuje hovorený aj písaný jazyk. Deťom poskytuje neobmedzené možnosti na vyjadrenie ich vnútorného sveta.

Inšpirácia:

Inšpiráciou k výtvarným aktivitám bola kniha **Zostane to v rodine** (*Vstupy detí do tvorby rodičov – umelcov a naopak*) (Čarná, 2013) a dielo **Miroslava Cipára**.

Kniha **Zostane to v rodine** autorky i kurátorky rovnomennej výstavy Daniely Čarnej (2013) je postavená na poznaní, že detská výtvarná tvorba bola a stále je významným inšpiračným zdrojom pre mnohých umelcov. Kniha poukazuje na jedinečnosť vzájomnej spolupráce i inšpirácie medzi umelcami a ich deťmi vo viacerých polohách: formou priamej spolupráce, vzájomnej intervencie, interpretácie, privlastnenia si detskej výtvarnej tvorby či naopak. Kniha predstavuje tvorbu 27 výtvarníkov rôznych generácií cez nové inšpiračné aj interpretačné zdroje – cez detskú tvorbu.

Dielo ilustrátora, grafika, maliara, tvorcu ochranných značiek **Miroslava Cipára** je jedinečné a individuálne. Deťom je známy predovšetkým svojimi ilustráciami, v ktorých dominuje prvok hravosti, taký príznačný pre deti. Či už v ilustračnej, grafickej, alebo maliarskej činnosti štylizuje predmety okolo seba a skladá ich farebne i tvarovo do kompozícií plných fantázie. Z jeho tvorby je cítiť ľahkosť, ktorá je charakteristická detskej tvorbe, nezaťaženej poučkami o kompozícii, zlatom reze a podobne. Slovom kurátora Ivana Jančára: „V Cipárových obrazoch je vždy niečo pod niečím a niečo za niečím. A vnímavejší cítia, že ešte aj niečo medzitým“ (Jančár, 2013, [online] [cit. 2015-06-10]. Dostupné na: www.gmb.sk). Tvorba Miroslava Cipára nie je o zraku, ona prehovára k človeku, jeho vnútorným pocitom, jeho spomienkam. Práve „spomienky“ v podobe nástenných asambláží – priestorových obrazov (napríklad: Šašov koniec, Dedičstvo, Otcove palice a iné) sa stali inšpiráciou pre tvorivé aktivity s deťmi.

CIELENÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA Č. 1: TO SOM PREDSA JA

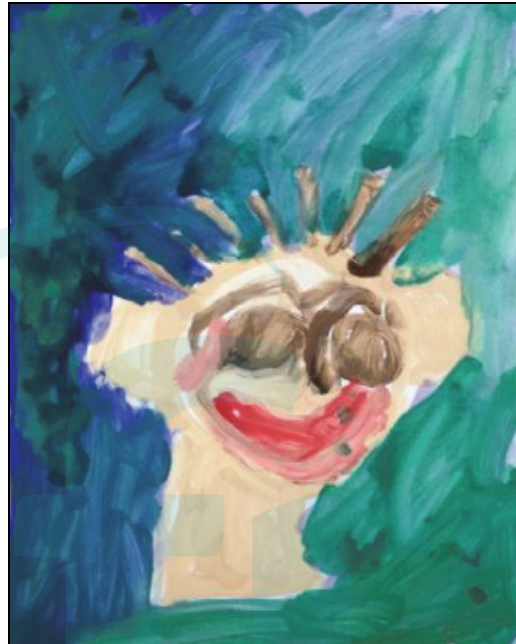
Pomôcky: Výkresy A3, temperové farby, nádoby na vodu, štetce, zrkadlá, farebné kľbká vlny, fotografie členov rodiny, reprodukcie diel autorov z knihy *Zostane to v rodine*.

Postup:

1. **S deťmi si na úvod posadáme do kruhu a spoločne si zahráme hru s farebnými kľbkami.** Každá farba bude predstavovať nejakú vlastnosť, obľúbenú vec alebo aj meno. *Deti, teraz sa spolu zahráme hru na spoznávanie. Každý z vás dostane kľbko jednej farby a skúsi porozmýšľať o tom, čo má rád alebo aké má vlastnosti. Napríklad ja mám rada jahody. Kto má ešte rád jahody, nech dá hore ruku. Ja hodím kľbko tomu, kto má rád jahody, a on ho hodí ďalšiemu kamarátovi. Okrem toho, čo máte rady, môžete povedať aj to, aké ste. Napríklad ja som stále veselá, preto hodím kľbko tomu, kto je tiež veselý, a ten ďalšiemu.* Keď sa hra skončí, deťom z farebných kľbiek vznikne sieť – pavučina, ktorou sa vzájomne prepojiť. *Deti, vidíte, ako sme vzájomne prepojení tým, čo máme radi, alebo tým, čo radi robíme. Spolu tvoríme rodinu – takú škôlkarskú. Ale tak ako sme prepojení v škôlke, ste aj vy prepojení so svojimi rodinami. S rodičmi sa vzájomne podobáte, máte podobné vlastnosti, záujmy, radi robíte podobné veci.*
2. **Následne sa s deťmi rozprávame o ich rodinách, o tom, čo radi robia.** Deti si priniesli aj fotografie seba a členov svojej rodiny, ktoré každý rozloží pred seba na vzniknutú pavučinu. *Deti, pozrite sa na fotografie pred vami. Ste na nich vy a vaša rodina? Pozrite si obrázky poriadne a skúste povedať, čo máte spoločné. Na koho sa podobáte? Na mamu, otca, starú mamu či starého otca? Rozprávame sa o rodine, ale aj o tom, čo spolu s rodičmi či starými rodičmi deti rady robia. Deti, a niekedy s rodičmi aj spolu niečo tvoríte? Napríklad maľujete, lepíte, striháte, staviate? Áno?*
3. **Potom deťom ukážeme diela alebo premietneme ukážky diel slovenských výtvarníkov a ich detí.** Na niektorých dielach deti spolupracovali so svojimi rodičmi – umelcami, niekde sa rodičia – umelci inšpirovali dielami svojich detí, prípadne naopak, deti sa inšpirovali tvorbou svojich rodičov – umelcov. Vidieť to napríklad na dielach Doroty Filovej a jej syna Mareka, na dielach Rudolfa Sikoru a jeho syna Michala (viac v knihe *Zostane to v rodine*, Čarná, 2013). Spoločná tvorba rodičov – umelcov a ich detí je vzájomnou inšpiráciou.

4. Deti si prezrú diela slovenských výtvarníkov a ich detí, fotografie svojej rodiny. Zároveň pozorujú seba samých v zrkadle, aby našli podobné znaky a rysy seba a členov svojej rodiny. *Deti, vedeli by ste povedať, čo máte v rodine spoločné, čo nie je vidieť v zrkadle?*
5. **Po pozorovaní a diskusii si deti posadajú k stolom a začínú pomocou zrkadla kresliť a maľovať seba samých – svoje autoportréty.**
6. Na záver si rozložia svoje autoportréty a k nim aj prinesené fotografie svojej rodiny. Každé dieťa svoju prácu môže opísať a povedať, čo sa jemu samému na sebe páči a čo sa na ňom páči jeho rodine.

To som predsa ja

Tipy:

- ✓ Aktivitu môžeme realizovať aj dokresľovaním zväčšenej vlastnej fotografie, kde deti môžu uvažovať o tom, ako budú vyzerat', keď budú starší, prípadne čím chcú byť.
- ✓ Alternatívou tejto aktivity môže byť úprava svojej fotografie na počítači v niektorom z kresliarskych programov.
- ✓ Obmenou môže byť aj tvorba koláže z viacerých fotografií, resp. dokresľovanie polovice fotografie svojej tváre.

CIELENÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA Č. 2: SPOLOČNÉ ZÁŽITKY

Pomôcky: Výkresy A3, čierne fixky, suchý pastel, reprodukcie diel autorov z knihy *Zostane to v rodine*.

Postup:

1. Rovnako ako v prvej aktivite *To som predsa ja*, na ktorú táto aktivita nadväzuje, **aj tu sa spolu s deťmi opäť rozprávame o svojej rodine a o tom, čo majú jednotliví členovia rodiny spoločné**, čo radi spolu robia.
2. Samotnej aktivite detí predchádza aktivita rodičov. **Ráno poprosíme každého rodiča, aby na výkres A3 nakreslil čiernymi fixkami päť ľubovoľných čiar.** *Nakreslite to, čo vám práve v tejto chvíli napadá. Inšpirovať vás môže niečo, čo ste cestou ráno do škôlky zažili. Možno len náznak cesty do škôlky.* Tieto výkresy označíme menom a neskôr rozdáme deťom.
3. Na začiatku aktivity si posadáme do kruhu, kde máme rozložené reprodukcie z výstavy *Zostane to v rodine*. *Vstupy detí do tvorby rodičov (a naopak)* (prípadne reprodukcie týchto diel môžeme premietnuť aj cez interaktívnu tabuľu alebo pomocou dataprojektora). Nadviážeme s deťmi na rozhovor o tom, čo radi robia so svojimi rodičmi a ukážeme im obrázky detí umelcov, ktoré spoločne rady tvorili so svojimi rodičmi – umelcami. *Deti, chceli by ste aj vy vytvoriť spoločný obrázok so svojimi rodičmi? Áno? Ja som poprosila ráno vašich rodičov, aby na čistý výkres nakreslili pre vás päť ľubovoľných čiar.*

UAK-011/4

JAR

Jarné tvorivé upratovanie

Zameranie: Cielené vzdelávacie aktivity sú zamerané na hravé činnosti, ktoré vedú deti k udržovaniu poriadku vo svojom okolí. Východiskom a inšpiráciou sú predmety okolo nás, ktoré bežne používame, s ktorými sa hráme. Aktivity využívajú prirodzenú detskú zvedavosť a túžbu poznávať a objavovať svet okolo nás. **Ponúkajú deťom možnosť poznávať jar ako ročné obdobie netradičným spôsobom.**

Výkonový štandard: Výtvarne vyjadruje svoje predstavy o svete. Porovnáva tvarové a farebné vlastnosti predmetov okolo seba a udržiava poriadok vo svojom okolí. Poznáva ročné obdobia a ich farebnú rozmanitosť.

Obsahový štandard: Učiteľka vedie deti k vnímaniu tvarov a farieb predmetov okolo seba, uvedomeniu si ich tvarovej i farebnej rozmanitosti. Učiteľka podnecuje hravé skladanie a vedie deti ku skladaniu figuratívnych tvarov do nových kompozícií.

Evaluačné otázky: Uplatňuje dieťa pri činnostiach predstavivosť a fantáziu? Skladá dieťa tvary do usporiadaných alebo náhodných kompozícií? Vie dieťa obkresľovať tvar? Akým spôsobom dokáže dieťa rozprávať o vytvorenom obraze?

Čo je dobré vedieť?

Čo urobíme, ak sa nás pani Jar opýta: „Čo ste robili v zime?“

Čo je jar? Jar je jedno z najkrajších ročných období, ktoré v sebe spája znovuzrodenie, obnovu, rast, čistotu, a samozrejme rôzne vône, farby a tvary prvých jarných poslov. Vieme, že cez zimu sme všetci tak trochu lenivejší, pomalší, sme naobliekaní, aby nám nebola zima. Niekedy by sme najradšej ako niektoré zvieratká zimu prespali a zobudili sa na jar. No keď sa zima pomaly blíži ku koncu a zo zeme vyrastajú prvé jarné kvietky, všetko sa pomaly prebúdzajú. Mnohé vtáčiky sa vracajú domov z teplých krajín a začínajú si stavať nové hniezda, prípadne opravovať a upratovať tie staré. Rovnako ako zvieratká, aj človek na jar má potrebu upratovať prostredie okolo seba. Pre mnohých z nás je jar časom, kedy odhodíme zimné oblečenie a sviežimi farbami jarných odevov spestríme náš šatník i prostredie vďaka sebe.

Deti sa postupne oboznamujú s jednotlivými ročnými obdobiami, konkrétne obdobím jari, pre ktoré je charakteristické zobúdzanie sa a postupné pribúdanie farieb. Deti sú tak vedené k utváraniu a rozvíjaniu si kľúčových kompetencií, predovšetkým v oblasti postojev a hodnôt k prostrediu i ľuďom okolo seba, k sebe samému i tvorivému riešeniu problémov. Deti sú vedené k priamej skúsenosti k prostrediu okolo seba a jeho aktívnemu bádaniu. Samotnými aktivitami si deti rozvíjajú jemnú motoriku.

Jar je obdobie zrodu, prebúdzania prírody, jar je pre nás sviatkom Veľkej noci. Prvým jarným kalendárnym dňom je 21. marec. Jar je obdobie známe aj charakteristickými pranostikami, ktorými naši predkovia odrážali pozorovania opakujúcich sa javov v prírode. Napríklad: *Na svätého Gregora, idú lady do mora (12. marec). Apríl v daždi, máj v kvete. Koľko ráz pred Ďurom zahrní, toľko ráz po Ďure bude mráz (23. apríl). Studený máj v stodole raj. Ak sú v máji hríby červivé, bude suché leto.*

Motív jari sa objavuje aj v umení, básňach či hudobnej tvorbe. **Napríklad Ludwig van Beethoven napísal jarnú sonátu pre husle a klavír, Felix Mendelssohn-Bartholdy Jarnú pieseň a asi najznámejším hudobným dielom je husľový koncert Jar od Antonia Vivaldiho z cyklu Štyri ročné obdobia.**

Téma jar sa objavuje aj v ľudovej kultúre už v spomínaných pranostikách, ale predovšetkým je spojená s prírodou, nakoľko s nástupom jari prichádza aj čas práce na poliach. U nás víťanie jari bolo spojené so zvykom pálenia alebo vynášania Moreny.

CIELENÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA Č. 1: JARNÉ UPRATOVANIE NA PAPIERI

Pomôcky: Výkresy A3 (prípadne aj formátu A2), rôzne predmety, ktoré sme našli v šuflíkoch (na policičke, v škatuliach a podobne), farbičky, farebné papiere, nožnice, lepidlo.

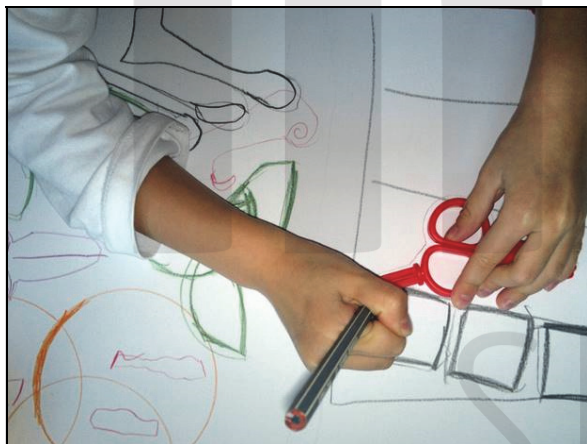
Postup:

1. Na úvod si posadáme do kruhu, kde sa spoločne rozprávame o ročných obdobiach a o tom, aké ročné obdobie teraz po zime nastupuje. Deti, zima sa nám končí a predáva svoju vládu. Ktorému ročnému obdobiu? Áno, jari. Spoločne si môžeme povedať/naučiť sa nejakú básničku alebo riekanku o jari. Použijeme napr. báseň Jar:

*Lastovičky prileteli,
včielky pekne bzučia,
potok nám spieva o jari,
všetky stromy pučia.*

*Trávička je zelená,
slnko stále hreje.
O jari si spievame,
veď nič krajšie nie je.*

2. Deti, viete mi povedať, čo všetko sa na jar deje? Prebúdajú sa zvieratká zo zimného spánku, vtáčiky sa vracajú z teplých krajín a všetci si chystajú nové domovy alebo upratujú tie staré. Aj ľudia si na jar upratujú svoje domovy. Upratujú to, čo počas zimy nazbierali a zhromaždili. Aj my sa spoločne skúsime u nás v škôlke urobiť malé jarné upratovanie.
3. Deti zoberieme k policiam a škatuliam s hračkami, i hračkám rozhádzaným po zemi, ktoré je potrebné pretriediť a upratať: Deti, páči sa vám, že máme hračky a aj ostatné pomôcky na učenie takto porozhadzované? Vieme si nájsť všetko, čo potrebujeme, alebo nie? Preto, aby sa nám ľahšie hľadalo, tak ako príroda aj my si urobíme malé jarné upratovanie. No skôr ako predmety okolo seba pretriedime a poukladáme na svoje miesto, skúsime si ich upratať aj na výkrese.
4. Deťom vysvetlíme, že výkres si tiež rozdelíme na polovicu. Na jednej budú predmety porozhadzované, na druhej upratané. Následne si deti vyberú predmety, usadia sa za stoly a vybrané predmety si obkreslia pastelkami na výkrese.

5. Deti usmerňujeme, aby si aj na výkrese uvedomili kontrast medzi chaosom a poriadkom. Obkreslené predmety vyfarbia.

